

Examen HAVO 2011

tijdvak 2
woensdag 22 juni
9.00 - 11.30 uur

aardrijkskunde

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 32 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 62 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Aanwijzingen voor de kandidaat

Je kunt dit examen maken met de 53e druk of met de 52e druk van de atlas.
Schrijf op de eerste regel van je antwoordblad welke druk je gebruikt, de 53e of de 52e.

Elke opgave bestaat uit enkele vragen. Bij elke vraag kun je, indien gewenst, de atlas gebruiken.

De kaartnummers in de vragen verwijzen naar de 53e druk, of, als ze tussen haakjes staan, naar de 52e druk van de atlas.

Opgave 1 – Rozenhandel

Bestudeer bron 1 uit het bronnenboekje die bij deze opgave hoort.

Uit bron 1 blijkt dat in de keten van het kweken tot de verkoop van rozen een aantal stappen is te onderscheiden. Deze stappen zijn in het onderstaande schema opgenomen:

	onderdeel in de keten	centrum of periferie	reden
stap 1	kweek en selectie van nieuwe rozensoorten	1	6
stap 2	productie	2	
stap 3	veiling	3	
stap 4	(groot)handel	4	
stap 5	verkoop aan consument	5	7

2p **1** Schrijf de cijfers 1 tot en met 5 uit het schema op je antwoordblad en schrijf erachter of het bijbehorende onderdeel uit de keten vooral in het centrum of de periferie plaatsvindt.

2p **2** Schrijf de cijfers 6 en 7 uit het schema op je antwoordblad en schrijf achter elk cijfer de reden waarom het betreffende onderdeel in het centrum of in de periferie plaatsvindt.

De uitschuiving van de rozenproductie is onder andere mogelijk geworden door tijd-ruimtecompressie.

2p **3** Leg uit op welke manier tijd-ruimtecompressie van invloed is op de rozenproductie.
Je antwoord moet een oorzaak-gevolg relatie bevatten.

Stelling: Rozenproductie in Kenia en Ethiopië leidt tot economische ontwikkeling in die landen.

2p **4** Geef twee argumenten voor deze stelling.

Perifere landen als Kenia en Ethiopië profiteren minder van de rozenhandel dan centrumlanden.

1p **5** Geef daarvoor een oorzaak.

Stelling: De uitschuiving van de rozenproductie naar Kenia en Ethiopië vergroot de regionale ongelijkheid in die landen.

2p **6** Geef een passende redenering bij deze stelling.

Opgave 2 – Schone stroom uit woestijnen

Bestudeer bron 1 uit het bronnenboekje die bij deze opgave hoort.

Er zijn twee natuurlijke factoren die de Sahara geschikt maken voor dit park van zonnespiegelcentrales: de overheersende luchtdruk in het gebied en de breedteligging.

2p **7** Leg uit dat de overheersende luchtdruk de Sahara geschikter maakt voor de 'winning' van zonne-energie dan Europa.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

2p **8** Leg uit waardoor de breedteligging de Sahara meer geschikt maakt om zonne-energie te 'winnen' dan de breedte waarop Europa ligt.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

De zonne-energie die de aarde bereikt, wordt langs natuurlijke weg over de aarde getransporteerd.

2p **9** Op welke twee manieren wordt energie van de zon over de aarde getransporteerd?

In de Sahara zijn er verschillende woestijntypen te onderscheiden, onder andere de zandwoestijn en de rotswoestijn.

1p **10** Welk van deze woestijntypen is het **minst** geschikt voor het plaatsen van zonnespiegels?
Motiveer je keuze.

Gebruik bron 1.

Stelling. Het plan om energie op te wekken in de Sahara en naar Europa te transporteren, past in de traditionele centrum-periferieverhoudingen.

2p **11** Geef een passende redenering bij deze stelling.

2p **12** Beredeneer waarom dit plan niet past in de traditionele centrum-periferieverhoudingen.

Opgave 3 – Landdegradatie in Centraal-Azië

Bestudeer bron 1 uit het bronnenboekje die bij deze opgave hoort.

Gebruik bron 1 en de atlas.

Landdegradatie komt in Centraal-Azië veel voor.

1p **13** In welk klimaatgebied in Centraal-Azië komt landdegradatie het meeste voor?

2p **14** Leg uit hoe uitbreiding van de veestapel in Centraal-Azië kan leiden tot verwoestijning.

Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Gebruik bron 1.

In Centraal-Azië ligt een aantal gebieden waar veel verzilting optreedt.

3p **15** Welk gemeenschappelijk kenmerk hebben deze gebieden wat betreft hun ligging?

Beredeneer hoe in deze gebieden verzilting optreedt.

Om tot duurzaam landgebruik te komen, moet er minder water worden gebruikt.

Dit kan bereikt worden door technologische maatregelen of door aanpassing aan de drogere omstandigheden.

2p **16** Geef **zowel** een voorbeeld van een technologische maatregel **als** een voorbeeld van aanpassing aan de drogere omstandigheden.

Opgave 4 – Handel en energie in Indonesië

Bestudeer bron 1 uit het bronnenboekje die bij deze opgave hoort.

Als je de totale uitvoer van Indonesië bekijkt, dan blijkt er een sterke eenzijdigheid van de uitvoer naar bestemming te zijn.

- 1p **17** Met welke atlaskaart is dat het beste vast te stellen?
- 1p **18** Welk type producten zal Indonesië vooral naar Japan uitvoeren?

Gebruik bron 1.

Indonesië was jarenlang lid van de OPEC, de organisatie van olie-exporterende landen, en is nog steeds een grote producent van aardolie. Toch heeft Indonesië in 2008 besloten haar lidmaatschap van de OPEC te beëindigen.

- 2p **19** Beargumenteer waarom de Indonesische regering het lidmaatschap van de OPEC heeft opgezegd.
- Een toekomstige energiebron voor Indonesië vormt kernenergie. Vóór 2025 wil Indonesië twee kerncentrales voor energieopwekking bouwen.
- 2p **20** Geef twee argumenten om die kerncentrales juist op Java te bouwen.
- 2p **21** Welk fysischgeografisch gebiedskenmerk maakt Java niet zo geschikt voor de bouw van een kerncentrale?
Geef ook aan waarom dit gebiedskenmerk Java een minder geschikte locatie maakt.

Opgave 5 – Bevolkingskenmerken Indonesië

De Indonesische regering voert al jarenlang een transmigratiebeleid. Eén van de doelstellingen van dit beleid is om de bevolking op nationale schaal meer te spreiden door migratie van Java naar de buitengewesten.

- 2p **22** Geef, naast het verlagen van de bevolkingsdruk op Java, nog twee doelstellingen die de Indonesische regering nastreeft met dit transmigratiebeleid.

Ondanks de transmigratie neemt de bevolkingsdruk op het eiland Java nog steeds toe.

- 2p **23** Geef hiervoor twee demografische oorzaken.

Jakarta is de primate city van Indonesië.

- 2p **24** Geef twee kenmerken van Jakarta waardoor juist deze stad is uitgegroeid tot een primate city.

Indonesië voert al decennia met succes een bevolkingsbeleid waarin geboortebeperking centraal staat.

- 2p **25** Beredeneer waarom dit bevolkingsbeleid een belangrijke voorwaarde is voor economische ontwikkeling in Indonesië.

Leefomgeving

Opgave 6 – Vliegveld Twente

Bestudeer de bronnen 1 tot en met 4 uit het bronnenboekje die bij deze opgave horen.

Gebruik bron 1.

Bij bestudering van stedelijke gebieden onderscheiden we naast bestuurlijk-ruimtelijke vraagstukken ook:

- congestievraagstukken;
- locatievraagstukken;
- innovatievraagstukken;
- sociaal-culturele vraagstukken.

- 2p **26** Om welk type vraagstuk gaat het in bron 1? Motiveer je antwoord.

Gebruik bron 4.

In deze bron staan vier teksten die afkomstig zijn van vier verschillende organisaties. Eén van de teksten is vertaald uit het Duits.

- 2p **27** Schrijf de letters A tot en met D uit bron 4 op je antwoordblad en zet er de naam van de bijbehorende organisatie achter.

Kies uit:

- Duitse gemeente Bad Bentheim, direct over de grens bij Oldenzaal gelegen;
- Natuurmonumenten;
- ministerie van Defensie;
- Vereniging Vrienden van Enschede Airport Twente.

- 3p **28** Geef op basis van de bronnen
- **een** argument vóór de aanleg van de nieuwe luchthaven;
 - **twee** argumenten tégen de aanleg van de nieuwe luchthaven, elk op een **verschillende** ruimtelijke schaal.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Opgave 7 – De stuw bij Driel

Bestudeer de bronnen 1 en 2 uit het bronnenboekje die bij deze opgave horen en gebruik atlaskaart 49B (52e druk 45E).

De stuw bij Driel is een onderdeel van de Rijnkanalisatie. De stuw verdeelt het Rijnwater over de verschillende rivieren. Een belangrijke functie is het bevaarbaar houden van de Neder-Rijn en de Lek. Een andere functie van de stuw is het op peil houden van het waterniveau in het IJsselmeer, onze belangrijkste zoetwatervoorraad. Het grootste deel van het jaar is de stuw gesloten.

Enkele malen per jaar wordt de stuw bij Driel geopend.

- 2p **29** Onder welke omstandigheden wordt de stuw geopend?
Geef hiervoor een reden.

Het klimaat verandert. In de toekomst zullen de winters waarschijnlijk natter worden en zullen er in de zomer langere periodes van droogte zijn. Het betekent dat ook de periodes waarin de stuw geopend of gesloten is, kunnen veranderen.

- 3p **30** In welk opzicht zal het regiem van de Rijn veranderen als gevolg van de klimaatverandering?
Geef twee redenen waarom 's zomers de stuw langere tijd gesloten zal worden.

De stuw wordt nooit helemaal gesloten, er stroomt altijd wat water doorheen.

- 2p **31** Geef hiervoor twee redenen.

Gebruik kaart 49B (52e druk: 45E).

Eén van de doelstellingen van de Rijnkanalisatie is het terugdringen van het zoute zeewater. Als de Nederlandse overheid geen maatregelen neemt, wordt het opdringen van zout zeewater een steeds groter probleem.

- 2p **32** Geef twee oorzaken van het steeds verder opdringen van zout zeewater.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.